

Biblioteka
SVILA I SATEN

Urednica
Tea Jovanović

Naslov originala
Juliette Benzoni
“Catherine: Il suffit d’un amour IV”

Copyright © Juliette Benzoni, Catherine. Il suffit d’un amour.
Tome 4, 1963. Tous droits réservés.
Published by arrangement with Lester Literary Agency

Copyright © 2017 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-513-7

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštapavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2017.

ŽILIJET BENCONI

Katarina

VELIKA ISKUŠENJA

Prevela sa francuskog
Jelena Miletić

Čarobna
knjiga

PRVI DEO
GOTJE

1.

UKLETI DIJAMANT

U velikoj dvorani tvrđave Karle, gde se Katarina sklonila sa svojim posle uništenja Monsalvija, na Katarininom dlanu zlokobnim sjajem sijao je crni dijamant. Mlada žena je na trenutak iznela alem-kamen na svetlo velikog svećnjaka. Odjednom se po njenoj ruci razlio blistav zvezdani sjaj s rumenim odsjajem. Pred njom je, na stolu prekrivenom baršunom, stajala hrpa dragulja kojima se kitila svaki dan dok je bila kraljica Briža i Dižona, moćna i obožavana draga Filipa Burgundskog. Nije obraćala pažnju na to drago kamenje. A ipak se među njime isticao divan nakit od uralskog ametista koji joj je kao veridbeni dar poklonio njen prvi muž Garen de Braze, pa rubini i safiri, dijamanti i akvamarini, topazi s Crvenog mora i tamnocrveni uralski rubini, ugarski opali, lazuriti iz Badahšana i, najzad, divna ogrlica od krupnih smaragda iz Džebel Sikaita i indijskih dijamanta što joj je sa ostalim darovima poklonio vojvoda Filip. Ali samo je crni dijamant, skupoceno blago glavnog rizničara Burgundije, zarobio njenu pažnju kad je brat Etjen Šarlo izvukao iz džepa svoje trošne mantije to čudovišno blago i istresao ga pred njenim očima.

Taj dijamant je Garen de Braze kupio od nekog venecijanskog pomorca. Ovaj ga je ukrao s kipa neke indijske boginje i bio je presrećan što ga se oslobodio: dijamant je donosio nesreću. Činilo se da je zaista uklet. Garen, osuđen na smrt, otrovao se u tamnici da ne doživi sramotu mučenja pre vešanja. Zar nije i Katarina, naslednica dijamanta, doživljavala istu sudbinu? Nesreća je progonila i nju i sve koje je volela. Njen muž Arno de Monsalvi proglašen je izdajnikom i verolomcem zato što je pokušao da oslobodi Jovanku Orleanku,

„vešticu“. Žorž de la Tremoaj, svemoćni miljenik Šarla VII, bacio ga je u kužnu tamnicu. Umalo da umre, a kad je izašao iz tamnice, našao je svoj dvorac spaljen i sravnjen sa zemljom po kraljevom naređenju. Zatim je, pre osam meseci, došla tragedija, strašna tragedija od koje bi Katarinu spopadao očaj kad bi na to pomislila: njen muž, boraveći u prljavoj tamnici kraljevog miljenika, dobio je gubu. Već osam meseci je Arno, zauvek osuđen, mukotrpno živeo u bolnici za gubavce u Kalvu, mrtav za svoje najbliže, za čitav svet.

Katarina stegnu dijamant u ruci. Sad se činio topao, ljudski topao, gotovo živ. Kakvu je to đavolsku snagu skrivao u sebi taj crni dragulj? U njenoj ruci bio je samo tvrd kamenčić sa svim mogućim zlom u sebi. Koliko će se još vekova ljudi zbog njega tući, koliko će vekova prolivati krv? Dođe joj da ga baci u oganj, da ga uništi, ali ko će shvatiti njen postupak? Da li ovaj verni redovnik, ili ova stara žena, njena svekrva, koja je u visokoj naslonjači s divljenjem posmatrala sve to blago? Crni dijamant značio je veliko bogatstvo... a trebalo je obnoviti uništeni dvorac. Katarina je otvorila šaku i spustila dijamant na sto.

– Kakva divota! – uzdahnu Izabel de Monsalvi. – Nikad u životu nisam videla nešto slično! Biće to blago naše porodice.

– Ne, majko – blago uzvratila Katarina. – Ja ne želim taj dijamant. U njemu je prokletstvo. On nosi nesreću. Za njega se može dobiti hrpa zlata! Za taj crni kamen možemo sagraditi nov dvorac, dobiti vojnike i sasvim obnoviti Monsalvi, te vratiti mom sinu ugled i položaj koji daju novac i vlast... Da... Sve to pruža crni alem-kamen!

– Šteta! – reče gospođa Monsalvi. – Tako je lep!

– Ali je zato neobično opasan! – nadoveza se redovnik Etjen. – Zna li, gospo Katarina, da je i Nikol Son, trgovkinja kod koje ste se sklonili u Ruanu, takođe umrla?

– Umrla?! Kako to?

– Ubili su je! Pošla je da preda gospođi vojvotkinji De Bedford skupocenu kapicu, svu u zlatnim čipkama, koju je nosila na glavi. Našli su je u Seni prerezanog grkljana.

Katarina je ćutala, ali užasnut pogled kojim je posmatrala dijamant bio je rećit. Eto, taj prokleti kamen sejao je smrt i onda kad je bio na ćuvanju. Trebalo se osloboditi tog zlokobnog dragulja, što pre – to bolje!

– Nemojmo preterivati – nastavi redovnik smećeći se – i ne budimo praznoverni! Mođda je sve to pusta slućajnost. Morate priznati da sam taj dragulj preneo preko velikog dela kraljevstva, prolazeći kroz krajeve gde vladaju beda i razbojništvo... i da mi se ništa neprijatno nije dogodilo.

I zaista, bilo je svojevrsno ćudo to što je usred zime, na poćetku 1433. godine, taj franjevac iz Bovea uspeo da pređe preko Francuske, koju je razdirala užasna beda, kojoj su krv pili gulikože i engleski garnizoni, još uvek razbacani posvuda, a da niko nije posumnjao da se u vrećici od grubog platna pod mantijom skriva carsko blago. U trenutku kad su Katarina i Arno de Monsalvi pobegli iz Ruana, one iste noći kad je spaljena Jovanka Orleanka, basnoslovni nakit mlade žene bio je ostavljen kod njihovog prijatelja preduzetnika Žana Sona dok fratar Etjen Šarlo, najpouzdaniji tajni agent Jolande, vojvotkinje od Anžua, grofice od Provanse i kraljice ćetiri kraljevstva – Aragona, Sicilije, Napulja i Jerusalima – ne dođe da ga odnese zakonitoj vlasnici.

Godinama su ćvrste noge fratra Etjena, sasvim gole u franjevaćkim sandalama, grabile po širokim prostranstvima kraljevstva noseći poruke i naređenja kraljice Jolande, tašte Šarla VII, i poslednjem ćoveku u narodu. Svako je imao poverenja u tog malenog punaćkog redovnika koji je uvek bio nasmejan i pod velom iskrene ljubaznosti skrivao izuzetnu oštroumnost. Stigao je u Karlu predveće, u smiraj dana. Njegova punaćka pojava kao da je iskrsla iz snega u trenutku kad je Hju Kenedi, škotski upravnik, nadzirao smenu straža, pa ga je odmah odveo Katarini. Dolazak fratra posle više od osamnaest meseci izazvao je u duši mlade grofice pravu radost, ali i tugu. Taj redovnik je uvek bio oruđe sudbine koja ju je spajala sa Arnoom.

Njegovo prisustvo budilo je sećanje na nezaboravne trenutke koji su sada u njoj izazivali bolnu čežnju. Ovog puta brat Etjen, uprkos svojoj želji, nije mogao ništa učiniti da ih poveže. Kao da su gubavca i mladu ženu koja je na ovom svetu tugovala za njim razdvajala grobna vrata.

Katarina je ustala od stola i prišla prozoru. Noć se sasvim spustila, a ispred prozora se nazirao svetli krug dvorišta koje su svetla iz kuhinje obasjavala crvenim sjajem. Već odavno očima mlade žene nije bilo potrebno svetlo da bi tačno pogodila gde se nalazi bolnica za gubavce u Kalvu. Kroz prostor i mrak veza između nje i osuđenika Arnoa de Monsalvija ostajala je uvek čvrsta i bolna... Mogla je tako stajati satima, gledajući izgubljeno, sva u suzama koje su joj tiho lile niz lice.

Redovnik zakašljuca i blago reče:

– Gospođo, činite zlo što se prepuštate tuzi. Zar ništa ne može ublažiti vašu bol?

– Ništa, oče. Muž mi je bio sve u životu. Prestala sam da živim onog dana kad je...

Nije dorekla misao, već je sklopila oči. Iza zatvorenih kapaka bespoštedno sećanje dočaravalo joj je sliku snažnog muškarca u crnom odelu kako odlazi obasjan suncem, s rukama utonulim u talase zlaćane ženske kose, njene kose, koju je žrtvovala u očajnom zanosu, da je prostre poput saga iz priče pod noge čoveka koga su odbacila njegova braća. Potom je kosa ponovo izrasla i u kovrdžama padala oko njenog lica poput zlatnog iverja, ali ju je ona surovo zabacivala natrag, skrivajući je pod udovičkom crnom koprenom ili pod ukrućenom kapom od belog platna koja je otkrivala samo oblinu njenog lica. Želela je da to lice još više izgubi od svog sjaja kad bi zatekla Kenedijev zadivljen pogled ili izraz strasne odanosti svog štitonoše Gotjea... Nikad nije skidala crnu koprenu s glave.

Brat Etjen zamišljenim pogledom obuhvati nežnu pojavu kojoj ni strogost crne haljine nije mogla oduzeti ljupkost, milo lice s nežnim

usnama koje ni bol nije dodirnuo, nego ga je učinio još idealnijim i uzbudljivijim, izdužene ljubičaste oči zamagljene patnjom kao nekad strašću. Čestiti redovnik postavljao je sebi pitanja. Zar je Bog zaista stvorio takvu lepotu samo zato da uvene pod tom žalobnom koprenom u tom starom dvorcu u brdima Overnje? Da nije imala dete od deset meseci, Katarina de Monsalvi pratila bi bez oklevanja, ne bi mu to skrivala, voljenog muža među gubavcima, prepuštajući se svojevolski najgoroj od sporih smrti. I sada je brat Etjen tražio reči koje bi mogle prodreti kroz taj oklop tuge kojim se mlada žena pokrila. Šta da joj kaže? Govoriti joj o Bogu bilo je suvišno. Šta će Bog ovoj ženi strasno zaljubljenom u jednog čoveka, koja je svoju ljubav, poput kakvog idola, uzdigla na tajni oltar? Zbog Arnoa, muža kome će uvek pripadati dušom i telom, ona bi radosno prihvatila pakao i sotonu... Začudio se kad je čuo sebe kako govori:

– Gospođo Katarina, ne treba gubiti veru u providenje. Ono često pogađa voljene samo zato da bi ih bolje nagradilo...

Divna tužna usta prezrivo se zgrčiše. Katarina umorno slegnu ramenima.

– Šta će mi nagrade? Šta će mi nebo, o kome ćete mi sigurno govoriti, brate Etjene? Kad bi mi Gospod kojim čudom prišao, rekla bih mu: „Gospode, ti si svemogućí Bog. Vрати mi mog muža, a uzmi sve, uzmi čak i moj deo večnog života, ali mi ga vrati!“

Fratar je mislio da je glupo postupio, ali je svejedno bio ljut.

– Gospođo, vi hulite na Boga. Rekli ste da uzme sve. Smatrate li da se to odnosi i na vaše dete?

Nežno lice uokvireno belom tkaninom okrenu se prema njemu sa izrazom groze.

– Zašto to govorite? Mislite li da nisam dovoljno propatila? Sigurno ne, jer nisam slušala da se govori o mom detetu, nego samo o svim onim ispraznim stvarima kao što su moć, lepota... ili ovo ovde.

Prstom pokaza na bleštavu hrpu na stolu. Naglo pride, zahvati dragulje rukama i podiže ih prema svetlu.

– Ovim se mogu kupiti čitave pokrajine i pre godinu dana ja bih ih srećno prihvatila i dala ih njemu... svom mužu! Oni bi se u njegovim rukama pretvorili u dobar život za sve nas i naše ljudstvo. A sada – dragulji joj skliznuše iz ruku u šarenom slapu boja – oni su ono što jesu: dragulji, mrtvo kamenje.

– Koji će doneti život i moć vašoj kući. Gospođo Katarina, prestanimo s tom gorkom filozofijom! Nisam ovamo došao samo da vam donesem blago. Zapravo, mene su k vama poslali. Kraljica Jolanda pita za vas.

– Za mene?! Nisam mislila da me se kraljica još seća.

– Ona ne zaboravlja nikoga, gospođo, a najmanje one koji su joj verno služili! Jedno je sigurno: želi da vas vidi. Ne pitajte zašto, kraljica mi to nije rekla, koliko se sećam.

Katarina je sumorno odmeravala redovnika. Činilo se da je njegov lutalački život čudesno vrelo podmlađivanja. On se nije promenio. Njegovo lice je ostalo punačko, sveže i nevino. Ali Katarina je toliko pretrpela da je u sve sumnjala. Činilo joj se da i najandeoskije lice skriva pretnju, čak i lice starog prijatelja kao što je brat Etjen.

– Šta vam je rekla kraljica kad vas je poslala k meni, brate Etjene? Možete li mi ponoviti njene reči?

On klimnu glavom, ali mu je pogled bio prikovan za pogled mlade žene.

– Da. „Ima bolova koji se ne mogu ublažiti“, rekla mi je kraljica, „ali za neke smrtne patnje osveta je možda olakšanje. Potražite gospu Katarinu de Monsalvi i recite joj da ona još uvek pripada krugu dvorskih dama. Njena tuga ne bi smela da je udalji od mene.“

– Zahvalna sam joj što me se seća, ali ne znam da li je zaboravila kako su svi Monsalvijevi oterani, proglašeni izdajnicima i verolomnicima, traži ih kraljevski predstojnik. Zar treba biti mrtav ili gubav pa da čovek izmakne vojnicima? Kad je već reč o tome, kraljica je spomenula moju crninu. Zna li ona sve?

– Ona uvek sve zna. Gospodin Kenedi ju je obavestio.

– To znači da nam se ceo dvor podruguje – gorko će Katarina. – Kako će likovati La Tremoj kad sazna da je guba spopala jednog od najhrabrijih kraljevih kapetana!

– Niko ništa ne zna osim kraljice! Kraljica zna da čuti, gospođo – prigovori redovnik. – Milostivi gospodin Kenedi joj je to poverio kao tajnu, a isto tako je zapretio stanovnicima ovog kraja, kao i svojim vojnicima, da će sopstvenom rukom preklati onoga ko otkrije šta se dogodilo milostivom gospodinu Arnou. Vaš muž je za sve mrtav, gospođo, čak i za kralja, čini se da ne znate sve što se događa pod vašim krovom.

Katarina je pocrvenela. Zaista je bilo tako. Od onog prokletog dana kad je fratar odveo Arnoa u leprozorijum Kalv, ona nije napuštala dvorac, čak nije htela ni u selo, plašći se ljudi i mesta. Živela je usamljeno, izlazeći na krunište zidina da malo odahne kad bi pala noć. Tu bi dugo i nepomično stajala između dva zupca kruništa i piljila uvek u istom pravcu. Pratio ju je njen štitonoša Gotje Normandanin, koga je jednom spasla od vešala, ali je uvek ostajao desetak koraka iza nje, ne usuđujući se da remeti njeno razmišljanje. Samo je Hju Kenedi, upravnik Karle, imao hrabrosti da joj se približi kad je silazila. Vojnici su sa izvesnim sažaljenjem i nemirom posmatrali tu ženu u dubokoj crnini, uvek uspravnu i gordu, koja nije nikad pokazivala lice kad bi izlazila iz kuće. Uveče bi vojnici, okupljeni oko vatre, govorili o njoj, o njenoj zanosnoj lepoti koju već deset meseci niko nije video. Pronosile su se najfantastičnije priče i govorilo se čak kako je lepa grofica, pošto je ošišala kosu, unakazila lice kako se u nju više niko ne bi zaljubio. Seljaci su se krstili kad bi ugledali kako njen žalobni veo od muslina blago leprša na večernjem povetarcu pod rumenim nebom. Tako je, malo-pomalo, lepa grofica Monsalvi odlazila u legendu...

– U pravu ste – odgovori Katarina sa uzdahom. – Ništa više ne znam jer me više ništa ne zanima, osim, možda, reči koju ste izrekli:

osveta... Mada to čudno zvuči iz usta božjeg čoveka. Međutim, nije mi jasno zašto kraljica želi da podrži osvetu jedne prognanice.

– Vi to više niste, gospođo, otkad vas kraljica poziva k sebi. Kraj nje ćete biti sigurni. Što se tiče vaše osvete, ona se slaže sa željama gospe Jolande. Vi ne znate da La Tremoajeva smelost prelazi sve granice otkad su prošlog leta vojnici Španca Vilja-Andrada, koji je u njegovoj službi, opljačkali, spalili i opustošili Men i Anžu, područja koja pripadaju samoj kraljici. Došlo je vreme da se izravnavaju računi s kraljevim ljubimcem, gospođo. Hoćete li otputovati? Napominjem da će milostivi gospodin Hju Kenedi, koga je kraljica takođe pozvala, biti u vašoj pratnji i s njime vaš smerni sluga.

Prvi put brat Etjen ugleda blesak u Katarininim očima i rumenilo na njenom bledom licu.

– Ko će pripaziti na Karlu, na moje dete, na moju majku?

Redovnik se okrenu prema Izabel de Monsalvi, koja je nepomično sedela u naslonjači.

– Gospođa Monsalvi mora da pođe s detetom u opatiju Monsalvi, gde je očekuje novi opat, mlad i hrabar. Tamo će biti sigurni i čekaće dok vi isposlujete od kralja rehabilitaciju svog muža i vraćanje njegovih dobara. Novi upravnik će upravljati Karlom, a poslaće ga grof Armanjak. Uostalom, i milostivi gospodin Kenedi je njom upravljao privremeno. Hoćete li doći?

Katarina se okrenu prema svojoj svekrvi i neusiljenim pokretom kleknu pred njom prihvativši njene naborane ruke.

Arnoov odlazak zbližio ih je preko svakog Katarininog očekivanja. Oholi doček otmene dame sad je bio daleko sećanje. Duboka nežnost, kojoj nije trebalo reći da se izrazi, povezivala je dve gospođe.

– Šta da radim, draga majko?

– Kćeri moja, treba poslušati. Ne može se kraljici ništa odbiti, a naša kuća može od vašeg boravka na dvoru imati velike koristi.

– Znam. Ali tako mi je teško da ostavim vas i Mišela... i napustim...

Ponovo se okrenula prema prozoru, ali se njeno lepo lice polako upravilo prema Izabel.

– Vi ga previše volite da bi udaljenost mogla nešto da znači. Pođite i ne bojte se. Ja ću još više paziti na Mišela.

Katarina brzo poljubi ruku stare dame i ustade.

– U redu, poći ću – i pogled joj pade na hrpu dragulja na stolu. – Jedan deo ću uzeti – dodade – jer će mi trebati zlato. Ostalo će ostati kod vas, majko, na vašem raspolaganju. Lako ćete zameniti nekoliko dragulja za talire.

Uzela je crni dijamant, stegnuvši ga u ruci kao da želi da ga zdrobi.

– Gde ću naći kraljicu?

– U Anžeu, gospođo. Odnosi između kralja i njegove tašte još uvek su zategnuti. Kraljica Jolanda je sigurnija na svojim posedima nego u Buržu ili Šinonu.

– Idemo u Anže. Ako smatrate da nije neprilično, proći ćemo kroz Burž. Zamoliću gazdu Žaka Koera da mi nađe kupca za ovaj prokleti dragulj.

Vest o skorom odlasku ispunila je radošću tri osobe, ali Hjua Kenedija najviše. Škot se osećao neprijatno na tim brdima Overnje, koja su ga podsećala na rodni kraj, a koja nije dobro poznao. Štaviše, učmala atmosfera tvrđave, koju je još više pritiskala Katarinina tuga, postala je zagušljiva i nepodnošljiva. On se kolebao između snažne simpatije prema mladoj ženi, duboke želje da joj pomogne da zaboravi nesreću i potrebe za lepim starim vremenima, za bitkama, smelim poduhvatima, za taborskim životom i muškim društvom. Za njega je bila dvostruka radost da se ponovo nađe u prijatnim gradovima doline Loare, da putuje s Katarinom. Odmah je počeo da se priprema za polazak.

Za Gotjea Zlosrećnog ovaj odlazak bio je prijatna vest, ali iz drugih razloga. Normandijski div, nekadašnji drvoseča, potomak starih vikinga, osećao je prema mladoj ženi slepu, fanatičnu, ali nemu strast. On je obožavao tu ženu kao što vernik obožava svog idola. Taj čovek, koji nije verovao u Boga, već je crpao svoja verovanja iz pradavnih nordijskih praznoverica i legendi koje su sa sobom doneli

vikinški pomorci, od svoje ljubavi prema Katarini stvorio je neku vrstu vere. Otkad je Arno de Monsalvi bio zatvoren u bolnici za gubavce i Katarina ga oplakivala, Gotje je prestao da živi životom normalnog čoveka. Više nije odlazio u lov i nije izlazio iz tvrđave. Nije mogao da izdrži nijedan trenutak bez Katarine i imao je čudan osećaj da će ona umreti ako on ne bude stalno pored nje. Kako mu je vreme sporo teklo! Dani su mu jednolično proticali, a nije bilo nade da se Katarina otrese svog tugovanja. A sad je, eto, došao taj čudesni trenutak! Otputovaće, napustiće taj prokleti dvorac i najzad nešto uraditi! Gotje je u svojoj priprostoju duši smatrao ovog malog redovnika iz Bovea čudesnom ličnošću.

Treća osoba bila je Sara, verna ciganska kći zalutala na Zapad, koja je odgajila Katarinu i pratila je kroz sve teškoće njenog burnog života. Sara je bila prevalila četrdesetu, a još uvek je sačuvala mladalačku snagu i životnost. Kroz njenu vranu gustu kosu probijala se tek pokoja seda vlas. Njena tamna koža, glatka i napeta, nije imala nijednu boru. Samo se malo bila ugojila, što joj je smetalo da duže jaše, ali je u njoj prevagnula iskonska želja za dugim putovanjima nad udobnim životom, pa se i ona, poput Gotjea, grizla zbog toga što se Katarina živa zakopala u Overnji i što je samo tanka nit vezivala njenu dušu za zatočenika u Kalvu. Dolazak brata Etjena bio je božji blagoslov. Kraljičin poziv otrgnuće mladu ženu od njenog bola i prisiliće je, htela – ne htela, da se veže za ovaj svet kog se bila odrekla. A Sara je u dubini svog odanog srca želela da se Katarina vrati životu. Nije baš želela da se ona ponovo zaljubi: Katarina je bila žena koja voli samo jednom, ali u životu se katkad dese čudne stvari! Sara bi često u noćnoj tišini vraćala iz vatre i vode, po ciganskom običaju, kako bi otkrila tajnu budućnosti. Ali vatra bi se ugasila, voda bi ostajala bistra i nikakvo priviđenje, koje bi joj katkad nadošlo, nije se ostvarilo. Knjiga sudbine bila je zatvorena za Saru nakon Arnoovog odlaska.

Jedno ju je ipak mučilo: kako će ostaviti malog Mišela, koga je gotovo obožavala. Ali Sara nije htela da pusti Katarinu da se sama

upusti u avanturu. Dvor je opasno mesto, a Ciganka je htela da sama vodi brigu o mladoj ženi. Povređena u duši i zbog toga ponižena, Katarina je osećala potrebu da neko bdi nad njom. Sara je znala da će Mišel biti izvanredno čuvan i da mu ništa neće nedostajati pored bake koja ga je obožavala i koja će u njemu naći, što više bude rastao, živu sliku sina kog je nekad izgubila.

Za nekoliko nedelja dete će imati godinu dana. Krupan i snažan za svoj uzrast, bio je najdivnije dete koje je Sara ikad videla. Na njegovom punačkom ružičastom licu isticale su se krupne svetloplave divne oči, a glava mu je bila pokrivena sjajnim gustim uvojcima poput zlatnih iveraka. Posmatrao bi svojim ozbiljnim pogledom svaku stvar, a kad bi se nasmejao, bio je to raskošan smeh. Već je pokazivao znake velike srčanosti: crvenilo lica najavljivalo je pojavu zuba, a dete nije plakalo. Kad bi trpeo, krupne suze bi mu tekle niz lice, a iz njegovih zgrčenih ustašca nije se čuo ni glas. Vojnici iz posade i seljaci podjednako su ga voleli i Mišel je već, svestan svoje moći, vladao nad tim malim svetom poput malog tiranina nad svojim omiljenim robovima: majkom, bakom, Sarom i starom Donatjen, seljankom iz Monsalvija, sobaricom gospe Izabel. Što se tiče Gotjea, dečaćić je bio u iščekivanju. Plavi Normandjanin mu se mnogo sviđao zbog njegove silne snage i dete je postupalo prema njemu na svoj način. Drugim rečima, sve svoje čudi pokazivalo je samo četirima ženama. Gotje je bio muškarac i za svog ogromnog prijatelja imao je širok osmeh.

Napuštanje deteta za Katarinu je predstavljalo veliku žrtvu. Ona mu je poklonila svu ljubav koju više nije mogla da pruži njegovom ocu i okružila ga brižnom, uvek budnom nežnošću. Pored Mišela se osećala kao škrtica kraj svog blaga. On je bio jedino divno sećanje na odsutnog, dete koje neće nikad imati ni braću ni sestre. On je bio poslednji izdanak Monsalvijevih. Trebalo mu je stvoriti, po svaku cenu, budućnost dostojnu njegovih predaka, a naročito njegovog oca. Baš je zato, hrabro suzbijajući svoje suze, već sutradan mlada

žena nadzirala sve pripreme oko odlaska deteta i njegove bake. Bilo joj je teško da suzdrži suze brižljivo spremajući u kožni kovčeg dečje haljinice koje je sama sašila.

– Kako je moja patnja sebična! – reče ona Sari, koja joj je pomagala mirno i ćutljivo, nastojeći da se drži pribrano. – Znam da će majka bdeti nad njim najbolje što bude mogla. Znam da mu se u opatiji ništa neće dogoditi, da će biti zaštićen od svakog zla i jada i da će naše odsustvo biti kratko, kako se nadam. A ipak se brinem!

Možda zato što je Katarinin glas slabio, Sara je prigušila sopstvenu muku i pritekla u pomoć mladoj ženi.

– Misliš li da meni nije teško što ga napuštam? Zbog njega i odlazim tamo, i kako je to za njegovo dobro, ništa mi nije teško!

I kako bi pokazala ispravnost svog uverenja, počela je snažno da slaže u kovčeg dečje košuljice. Katarina se slabo osmehnula i protiv svoje volje. Njena stara Sara se nikad neće promeniti! Mogla bi da presvisne od muke i radije bi pristala da je iseku na komade nego da to prizna. U njoj se muka pretvarala u jarost, pa joj je bilo lakše da je iskali na stvarima. Znajući da će morati neko vreme da živi daleko od svog mezimčeta, Sara je već razbila dve činije, tanjir, bokal, klupicu i drveni kip Svetog Geralda, radi čega se odmah uputila u kapelicu da izmoli od Boga oproštaj za svoje nehotično svetogrđe.

Slažući i dalje energično stvari u kovčeg, Sara je gundala:

– Zapravo je dobro što nas ne prati Fortina. On će biti ozbiljna zaštita Mišelu i...

Prekinula je reč i ugrizla se za jezik, što je radila svaki put kad bi se njena misao, glasno izgovorena, ticala Arnoa de Monsalvija. Mali gaskonjski štitonoša pokazivao je gotovo isto tako dubok bol kao i Katarina. Bio je žarko i predano odan svom gospodaru, kako to umeju da budu neki ljudi. On mu se divio zbog njegove hrabrosti, njegovog izrazitog osećaja časti, njegovog vojničkog talenta i onoga što su vojskovođe Šarla VII nazivale „Monsalvijevom neprijatnom naravi“, neobičnom mešavinom silovitosti, čovečnosti, preterane

strogosti i postojane čestitosti. To što je strašna guba napala njegovog idola najpre je užasnulo Fortinu, a zatim izazvalo u njemu bes, pa očaj, koji ga nije napuštao. Kad je Arno zauvek napuštao svoje, Fortina se zatvorio u udaljeno krilo jedne kule ne želeći da prisustvuje jezivom odlasku. Hju Kenedi ga je pronašao kako leži na goloj zemlji s rukama na ušima da ne čuje jecanje mrtvačkog zvona i plačući kao dete. Fortina je lutao po tvrđavi kao osuđena duša bez ikakve želje za životom, samo što bi jednom nedeljno, i to petkom, odlazio u bolnicu za gubavce i ostavljao korpu hrane na određenom mestu. Kad je odlazio u tu posetu, Fortina je želeo da bude sam. Nije hteo da ga iko prati. Čak to nije smeo ni Gotje, koga je voleo. Nikad nije uzimao konja da se uputi u Kalv. Išao bi pešice, kao da ide na hodočašće, i prelazio pet i po kilometara, koliko je Karla bila daleko od bolnice za gubavce, pognut pod teretom teške korpe pri odlasku, a od teške tuge pri povratku. Katarini ga je bilo žao, pa je htela da ga prisili da uzme neku životinju, ali je on odbio.

– Ne, gospo Katarina, ne bih hteo ni magarca! Nema ni „on“ prava da jaše svoje konje koje je voleo kao i ja, njegov štitonoša, pa kako bih mogao da idem na konju svom poraženom gospodaru?

Dostojanstvo i ljubav koji su izbijali iz tih reči potresli su Katarinu. Nije više navaljivala, ali je suznih očiju zagrlila mladog štitonošu i bratski ga poljubila.

– Ti si hrabriji od mene – reče mu ona. – Ja nemam hrabrosti da odem tamo. Čini mi se da bih umrla pred tim vratima koja se nikad ne otvaraju. Zadovoljna sam kad vidim izdaleka dim iz dimnjaka... Ja sam samo žena – dodade ona s velikom smernošću.

Ali te večeri, kad je pozvala Fortinu da mu da poslednja uputstva pre sutrašnjeg odlaska za Monsalvi, nije mogla da se suzdrži a da mu ne kaže:

– Od Monsalvija do Kalva ima više od osam kilometara, Fortina! Moraćeš da uzmeš konja ili mazgu. Ostavi životinju nešto dalje od...

Mučna reč koja se odnosila na proketo mesto nikad nije prešla preko njenih usana. Fortina je odmahnuo glavom.

– Trebaće mi dva dana za odlazak i povratak, gospo Katarina, to je sve!

Ona je u dubini duše shvatala potrebu mladog Gaskonjca da trpi na svoj način odlazeći onome čiji je život bio samo patnja. Ali u sebi je promrmljala, stežući ruke:

– Jednog dana poći ću i ja tamo i neću se vratiti...

Ujutro je Katarina stajala na bedemima, sa Sarom i Gotjeom iza sebe, gledajući sina i svekrvu kako napuštaju Karlu. Pokrivena crnim velom, videla je starinsku nosiljku, tešku napravu s teškim zavesama od kože koju su za tu priliku pronašli u konjušnicama dvorca, kako prolazi kroz vrata bedema. Hladan vetar brisao je po snežnoj dolini, ali u nosiljci su bile grejalice sa žeravicom i pokrivači, pa malom Mišelu nije bilo hladno između bake i Donatjen. S do zuba naoružanom pratnjom, dete je odlazilo tamo gde su vladali mir i sigurnost, ali je njegova majka svejedno plakala. Kako niko nije mogao da vidi iza vela njene suze, ona se prepustila osećanjima. Na ustima je još uvek osećala meku svežinu dečjih obraza. Zanosno i strasno je zagrlila dete, izmučena u duši zbog tog naglog i prisilnog rastanka, a onda ga dala u ruke svojoj svekrvi. Dve žene su se bez reči zagrlile, ali pre nego što je ušla u nosiljku, Izabel de Monsalvi je napravila palcem znak krsta na čelu mlade žene. Kad je uzela u ruke Mišela, kožne zavesu se spustiše iza njih.

Pratnja je stigla do prvih seoskih kuća penjući se uz vijugav uspon. Katarina je sa osmatračkog mesta videla crvene i plave kape nekoliko seljaka koji su se okupili kraj crkve. Žene su izlazile iz svojih kuća, a neke od njih držale su u rukama preslice s kudeljom vune. Ljudi su pred nosiljkom skidali kape. Snežni pokrivač je obavio čitav kraj dubokom tišinom. Iz pokojeg dimnjaka izvijale su se tanke perjanice